

Titel: Kapitel XIII

Citation: "Kapitel XIII", i *1901/1902: Bemærkninger til lovforslag*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/text/jura-texts-r10-shoot-chptrd1e7819.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: 1901/1902: Bemærkninger til lovforslag

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

Kapitel XIII

Den tvungne Forligsprøve.

Reglerne om Forligsmægling i dette Kapitel adskille sig ikke uvæsentligt fra de i det tidligere Forslags 1ste Afsnit, Kapitel XIII, indeholdte Regler om samme Emne.

Det tidligere Forslag henlagde Forligsmægling i Underretssager (med Undtagelse af Tyendesager og Aftægtssager, jfr. Tyendelovens § 65 og Lov 4de Marts 1857 § 8) til Underretterne selv, medens den bibeholdt de bestaaende Forligskommissioner som mæglende i Landsretssager. Det opretholdt endvidere alle de bestaaende Regler om Forligsmægling, derunder altsaa om Mæglingens Hemmelighed og Sagføreres Udelukkelse fra at møde under denne.

I Modsætning hertil henlægges efter nærværende Udkast Mægling i alle Sager (undtagen Tyende- og Aftægtssager) til Underretten, Mæglingen skal være offentlig op- Sagførere som saadanne udelukkes ikke fra at møde derunder.

De Betragtninger, der i saa Henseende have været bestemmende, ere følgende:

Naar man først fjærner alle Underretssagerne fra Forligskommissionerne, vil det ikke længere være muligt eller i alt Fald rimeligt at opretholde disse alene at Hensyn til Landsretssagerne. Underretssagerne udgøre jo nemlig det langt overvejende Antal Sager og derhos dem, der gennemgaaende ere mest egnede til forligsmæssig Afgørelse. Landsretssagerne derimod ville blive forholdsvis faa i Antal og ville, netop fordi de dreje sig om større Værdier, i Reglen (for saa vidt de da ikke ere rene Inkassations-sager) have gennemløbet et længere Forstadium, under hvilket Udsigten til Forlig normalt vil være bleven mindre og mindre. Forholdet vil derfor være det, at Forligskommissionerne, hvis man da ellers vil blive staaende ved den

spalte2767

hidtil gældende Ordning, hvorefter Forligskommissærerne uden for Kjøbenliavn lønnes ved Gebyrer for de af dem behandlede Sager, ville miste deres økonomiske Grundlag, naar de kun faa med Landsretssagerne at gøre, og at der, selv bortset herfra, kun vilde bydes dem en ringe og utilfredsstillende Opgave.

Spørgsmaalet maa herefter blive dette, om man saa vidt muligt skal blive staaende ved den hidtilværende Ordning, (hvorved imidlertid straks maa bemærkes, at helt ud lader denne sig ikke bibeholde, eftersom Mægling i smaa Gældssager i Kjøbenhavn samt i private Politisager i hele Landet allerede nu ere henlagte til Retten, og denne Ordning ikke kan opretholdes, fordi de nævnte Sager under det ny System ikke bevares som selvstændige Grupper), eller om man skal gøre Skridtet fuldt ud, henlægge Mæglingen baade i Landsretssager og underretssager til Retten og saaledes afskaffe Forligskommissionerne. Til Fordel for det sidste Alternativ, der maaske ved første Øjekast kan synes betænkeligt, tale vægtige Grunde.

Hvad der for Tiden maa antages særlig at gøre Forligskommissionerne til den velsete Institution, som de ere, er det store Antal Sager, som det gennem disse lykkes at bringe ud af Verden. Imidlertid kan dette dog kun her være af Betydning, for saa vidt der er nogen som helst Grund til at tro, at Mægling ved Retten ikke skulde vise sig lige saa virksom, men Erfaringen viser netop, at der indgaas lige saa mange Forlig i de Sager, i hvilke Retten for Tidens mægler, som i dem, i hvilke Kommissionerne mægle. Dertil kommer, at Spørgsmaalet jo i Virkeligheden ikke er afgjort med, at saa og saa mange Sager gennem Mægling skaffes ud af Verden, men at det er af nok saa stor Betydning, hvordan de komme ud af Verden. Og her maa det da siges, at, om end sikkert mangan en forstandig Forligsmægler vil kunne se tilbage paa en i det hele gavnlig Virksomhed, vil det dog ikke kunne være andet, end at Forligsmæglerne, der staa som Lægmand uden juridisk Vejledning, ikke saa sjældent lade deres Optræden under Mæglingen bestemme af en Opfattelse af Retsspørgsmaalet, som de selv holde for juridisk rigtig, men som i Virkeligheden ikke er det.

Det kan ikke her indvendes, at Forligsmæglerne altid staa som Repræsentanter for den naturlige Billighed og den sunde Fornuft i Modsætning til den juridiske Ret. I en Mangfoldighed af Tilfælde vil Spørgsmaalet i Virkeligheden udelukkende

spalte2768

være det; Har Klageren efter Loven Ret til det, han forlanger, eller har han det ikke, idet alle i de paagældende Tilfælde ville være enige om, at, hvis Klageren efter Loven har den Ret, han gør Paastand paa, er det ogsaa stemmende baade med sund Fornuft, Moral og Billighed, at han gør Brug deraf fuldt ud, medens det, hvis han ikke har saadan Ret, er i Strid baade med det ene og det andet, at Indklagede paa Grund af en urigtig Opfattelse fra Forligsmæglernes Side overtales til at indrømme Klageren hans Krav, eller blot overtales til, hvad der geme paa Forhaand uden videre antages at indeslutte Retfærdighedens Kerne, nemlig „at dele halvt over“.

Hvad dernæst angaar de Tilfælde, hvor man i Virkeligheden vil komme til forskellige Resultater, eftersom man gaar ud fra almindelige Billighedshensyn eller alene holder sig til Lovens Regel, vil en Dommer lige saa fuldt som en Lægmand have Følelse deraf og sætte Pris paa gennem en forligsmæssig Afgørelse at komme bort fra Lovens strenge Regel. Erfaringen fra de private Politisager bærer tilstrækkeligt Vidnesbyrd herom.

Fremdeles vil, naar det rejste Spørgsmaal juridisk set er tvivlsomt, den Dommer, der skal mægle Forlig og netop i Kraft af sin juridiske Kundskab er klar over denne Spørgsmaalets Tvivlsomhed, selvfølgelig forestille Parterne, om ikke et sikkert Forlig er at foretrække for en mulig langvarig og besværlig samt i sit Udfald usikker Proces, og det maa da paa Forhaand antages, at netop Dommerens Ord i saa Henseende vil fremtræde med mere Vægt end den ikke juridisk dannede Forligsmæglers.

Endelig maa fremhæves, at Forligsmæglingens Henlæggelse til Retterne i Stedet for til særlige Kommissioner vil skaffe Parterne en ikke ubetydelig Lettelse.

At en Dommer, naar han efter forlægges Forligsmægling senere skal afsige Dom i Sagen, let vilde komme til at føle sig trykket af sin tidligere Optræden i denne som Forligsmægler, og at denne Optræden saaledes kunde virke præjudicerende for den endelige Afgørelse, kunde der vel paa Forhaand være nogen Grund til at frygte for. Imidlertid viser saavel den her i Landet alt indvundne Erfaring med Hensyn til Dommermægling som den Omstændighed, at Udlandets nyere Proceslove henlægge Mæglingsforsøg til Retterne, at saadan Frygt i Virkeligheden er ugrundet.

At Underretterne ikke skulde kunne overkomme det betydelige Arbejde, som

spalte2769

Henlæggelsen af hele Forligsmæglingen til disse vil medføre, er der ingen Fare for, henset til, at efter den nugældende Ordning her i København to Gældskommissioner mægle Forlig i ca. 12,000 Sager aarlig, uden at dette tager hver af dem mere Tid end ca. 6 Timer ugentlig.

Under Hensyn til alt det anførte foreslaas i Udkastet den ved de almindelige Forligskommissioner hidtil foregaaede Mægling henflyttet til Retterne.

Hvad dernæst særlig angaar Forslaget om at henlægge Forligsmæglingen i Landsretssager til Underretterne og ikke til Landsretterne selv, da er Grunden hertil den, at man derved dels sparer den Sagvolder, der er villig til at gaa paa Forlig, Ulejligheden ved en Rejse til Landsretten, dels som Følge af den tilknyttede Regel om Udeblivelsesdom sparer Sagsøgeren Udgifterne og Besværet ved en Landsretssag i saadanne Inkassationsager, hvor Sagvolderen i Virkeligheden ingen Indsigelse har.

Naar Udkastet efter det af Sø- og Handelsretsloven givne Forbillede har givet Sagførere Adgang til at møde ved Forligsmægling (dog vel at mærke kun, naar vedkommende Part overhovedet er berettiget til at sende Fuldmægtig i Stedet for at møde personlig) er dette begrundet paa, at Sagførerne i alt Fald under Nutidens Forhold i Reglen ville være mere interesserede i, at der ved deres Medvirken tilvejebringes et Forlig, end at det kommer til Proces. Erfaringen viser da ogsaa, at det, naar Parterne ikke møde personlig, er langt heldigere for Mæglingen, at de som Fuldmægtig sende en Sagfører, end en Ikke-Sagfører, idet Fuldmægtige, der ikke ere Sagførere, paa Grund af den Stilling, de i Reglen indtage over for Parterne eller paa Grund af deres juridiske Ukyndighed, ere ængstelige for at foretage eller bestemme noget som helst paa egen Haand, og Mæglingen bliver derved paa Forhaand haabløs. Derhos kan fremhæves, at der, naar Dommeren er Forligsmægler, haves en sikrere Modvægt mod Sagførerenes juridiske Autoritet, end naar Forligsmægleren er en Lægmand. —

Som oven for angivet gaar Udkastets Bestemmelser ikke blot ud paa at henlægge al Forligsmægling til Retten, men ogsaa paa at gøre Mæglingen offentlig. Forligsmæglingen i dens overleverede Form med Overtalelsesforsøg for lukkede Døre, og deraf følgende ukontrolleret Adgang til Anvendelse af alle Slags Former for Overtalelse saavel som den Parterne udtryk

spalte2770

kelig tilsikrede Adgang til bag efter at lyve sig fra alt, hvad de maatte have erkendt under Mæglingen, — idet der jo nemlig efter Forordningen 10de Juli 1795 § 41 ikke maa føres Vidner angaaende dette — er i

Virkeligheden noget ganske forældet og særlig i bestemt Strid med de Grundsætninger, hvorpaa hele den paa- tænkte Reform hviler. I Konsekvens af disse bør det hævdes, at der under Mæg- ingen ikke anvendes andre Overtalelses- midler end saadanne, der kunne taale at anvendes offentlig, saavel som at, hvad en Part siger under Forligsmæglingen, det bør han staa ved, lige saa vel som han maa staa ved, hvad han siger andet Steds, Hertil kommer endnu, at der efter Erfæ- ringen fra Udlandet er Grund til at vente, at Offentligheden vil lægge en vis Dæmper paa en Parts mulige Tilbøjeligheder til chikanøs eller hensynsløs Udnyttelse af sin juridiske Ret saavel som paa Umedgørlig- hed og Trættekærlighed og saaledes vil be- fordre Indgaaelsen af rimelige Forlig.

Endnu maa bemærkes, at man har fundet den gældende Regel om, at den Part, der undlader at opfylde sin Pligt med Hensyn til Møde til Forligsmægling skal betale Processens Omkostninger, uden Hensyn til Sagens Udfald i øvrigt, alt for stræng, og derfor har lempet den derhen, at en Part ved saadan Forsømmelse, foruden at ifalde Bøde, kun taber Ad- gangen til at faa sig Processens Omkost- ninger i 1ste Instans tilkendte hos Mod- parten, selv om han vinder Sagen, men derimod ikke ubetinget skal erstatte Mod- parten dennes Omkostninger.

Med Hensyn til Kapitlets enkelte Pa- ragrafer skal følgende bemærkes:

§ 139.

I det tidligere Forslags §154 nævntes blandt Undtagelserne fra Reglen om For- ligsmæglingens Nødvendighed endvidere det Tilfælde, at Sagsøgte ikke havde Bopæl her i Landet. Denne Undtagelse er ikke medtagen, dels fordi den uden tilstrækkelig Grund vilde hindre, at der kunde faas Udeblivelsesdom over en Udlænding efter § 141, 2det Stykke, dels fordi det jo meget vel kan forekomme, især hvis Sagsøgte dog har Ophold her i Landet, at han giver Møde i Sagen, og der i saa Fald er samme Grund til Forligsmægling som ellers. Der- imod er der i Paragrafen under Nr. 3 op- taget en Undtagelse fra Forligsmæglingens Nødvendighed for det Tilfælde, at offentlig Indstævning finder Sted.

spalte2771

Naar Paragrafen ikke medtager de i den nugældende Ret opstillede Undtagelser fra Forligsmæglingens Nødvendighed, for saa vidt angaar Sager, der anlægges af Embedsmænd i Anledning af ærerørlige Beskyldninger, og civile Sager, der anlæg- ges af eller mod Ministerierne eller Øvrig- hederne, er Grunden hertil den, at For- ligsmægling selv i saadanne Tilfælde ikke paa Forhaand kan siges at være helt hen- sigtsløs.

Det kan her endnu bemærkes, at ifølge §481, 4de Stykke, er Forligsmægling unød- vendig, naar Arrestforfølgning finder Sted som særskilt Sag.

§ 140.

Det maa betragtes som en selvfølgelig Konsekvens af Forligsmæglingens Offent- lighed, at Forbudet i Frd. 10de Juli 1795 § 41 mod at føre Vidner om Parternes Erklæringer under Forligsmæglingen der- med bortfalder.

§ 141.

Med Hensyn til Tidspunktet for For- ligsmæglingen bemærkes, at det efter Om- stændighederne, jfr. § 143, vil

være til- strækkeligt, at den foregaar forinden Domsforhandlingen.

Af Bestemmelsen om Berammelse følger, at Forligsklagen maa være skriftlig. Efter Ordene i 2det Stykke skal Ude- blivelsesdom ikke kunne gives, naar Ind- klagede lader møde, selv om det er uden Føje, at han undlader at give Møde per- sonlig, eller den Fuldmægtig, han sender, er ukvalificeret.

I Henvisningen til §§ 222—224 ligger, at den, der paa Grund af Udeblivelse er dømt i Henhold til Forligsklagen, men ønsker Sagen genoptagen, maa rette Be- gæring derom til vedkommende Underret. Afslaas Begæringen, kan han rejse Kære efter § 289. Gaar Kendelsen derimod ud Jaa at bevilge Genoptagelsen, maa derved Udeblivelsesdommen være bortfalden og Retten have at prøve Forlig, samt, hvis Forlig ej opnaas, henvise Sagen til Lands- retten.

§ 142.

Ifølge denne Paragrafs 1ste Stykke kunne Parterne, naar de have lovligt For- fald eller bo uden for Underretskredsen lade møde for sig ved en hvilken som helst uberygtet og myndig Fulmægtig, alt- saa ogsaa en Sagfører.

Ifølge § 276 skal Dommeren i Under- retssager mægle Forlig „forinden Sagen

spalte2772

optages“. Det beror altsaa paa Dommeren selv, om Forlig skal prøves i det første eller i et senere Retsmøde. Heraf følger, at der kun vil kunne blive Spørgsmaal om de i nærværende Paragraf ommeldte Føl- ger af undladt personligt Møde ved For- ligsmæglingen, naar Dommen enten i For- bindelse med Berammelsespaategningen eller ved senere særskilt Meddelelse har tilkendegivet Parterne, at han agter at prøve Forlig i det og det bestemte Rets- møde, og den ene Part desuagtet undlader at møde personlig i dette.

§ 143.

Om Indholdet af nærværende Para- grafs første Stykke, der dog er indskræn- ket til kun at angaa Landsretssager, da den Omstændighed, at Underretten selv prøver Forlig, gør dets Regel overflødig for Underretssagers Vedkommende, kan anføres, hvad der bemærkes i Motiverne til det tidligere Udkast med Hensyn til dettes § 157, 1ste Stykke: Naar undtages visse særegne Procesarter, er det efter den gældende Ret det almindelige, at Retten først efter Sagens Optagelse til endelig Dom undersøger, om Forligslov- givningen er behørig iagttagen. Kun for saa vidt en særskilt Procedure og Paa- kendelse af Formaliteten er forlangt af Parterne, afviges der fra denne Frem- gangsmaade. Hermed er imidlertid for- bunden den Mislighed, at en hel Proces kan spildes derved, at Sagen ender med Afvisning paa Grund af Mangler ved For- ligsmæglingen, en Ulempe, der i det ny, paa Umiddelbarhedsprincippet byggede Sy- stem vilde være endnu langt føleligere end i den skriftlige Procedure. Det bestemmes derfor her, at Retten, selv om der ikke fremsættes Formalitetsindsigelser, forinden Domsforhandlingens Berammelse af egen Drift har at undersøge, om Forligsmægling har fundet Sted. Ved den Afgørelse, som herom træffes paa det nævnte Trin af Sagen, maa det da have sit Forblivende.

Om den i Paragrafens Slutning givne Bestemmelse, som gaar ud paa, at For- ligsklagens Indhold ikke er til Hinder for en senere Udvidelse eller Forandring af Søgsmålsgrunde eller Paastande skal, ligeledes i Tilslutning til det tidligere Ud- kasts Motiver, følgende bemærkes: I den herskende Retspraksis vaages der over Efterlevelsen af den Grundsætning, at intet af en Sags Realitet kan paakendes ved Retten, som ikke først har været Genstand for Forligsmægling. Det hænder derfor

spalte2773

ikke sjældent, at en Sag, der i Virkelig- heden har været Genstand for behørig Forligsmægling, desuagtet

afvises, fordi, det paa Grund af nogen Utydelighed i Forligsklagen eller en ringe Uoverensstemmelse mellem denne og den i Retten nedlagte Paastand ikke med fuldstændig Sikkerhed kan ses, at den stedfundne Forligsprøve har omfattet den foreliggende Sag i dens Helhed. En saadan Formalisme giver rig Anledning til en vidtløftig og spidsfindig Procedure, som ikke yder noget som helst Bidrag til den materielle Rets Fremme, og som det særlig i den mundtlige Rettergang er meget ønskeligt at holde borte. Dette opnaas ved den omhandlede Bestemmelse i § 143, uden at den Frihed, Udkastet i saa Henseende giver, kan antages at ville medføre noget virkeligt Tab for Forligsmæglingens Kraft og Betvding. En lignende Regel er i øvrigt "for Tyendesagers Vedkommende allerede given ved Lov 10de Maj 1854 § 74.

Der er ved § 143 tillagt Retten Myndighed til i Stedet for Sagens Afvisning at beslutte dens Udsættelse, for at Forligsmægling kan finde Sted. Man er her ved gaaet ud fra, at der efter Omstændighederne vil kunne være Grund til at forskaane en Part for den Ulejlighed, og Tidsspilde, der kan flyde af Sagens Afvisning, selv hvor denne — som det efter Udkastets Regel for Fremtiden vil blive Tilfældet — sker inden Realitetsproceduren.